

Asia: VN/1453/2025

Lausuntopyyntö pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Kaupunki, kunta tai maakunta

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

-

LAUSUNTO

-

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

1) Huomioita pitkän aikavälin ilmastosuunnitelman taustalla olevista vaihtoehtoisista skenaarioista (suunnitelman luku 2)

Yleisenä huomiona, skenaarioiden nimet aiheuttavat hämmennystä (WEM, WAM, FIN jne), jotka eivät ole kuitenkaan kuvassa 1.

Skenaarioissa FIN ja ENV ja PPL metsämaa on hiilinielu, joten niitä voidaan pitää suositeltavampina skenaarioina kuin BIZ, jossa metsämaa pysyy päästölähteenä 2050-luvulle asti – ja ei siten toteuta nykyistä ilmastopolitiikkaa.

2) Huomioita toimialakohtaisista etenemisvaihtoehdoista (suunnitelman luku 3)

Oletukset metsäteollisuuden tuotannon kehityksestä ja kehityksen edellyttämistä hakkuumääristä kiinnostavat Etelä-Savoa, koska olemme erittäin metsäinen maakunta. Strategiassamme, maakuntaohjelmassamme ja älykkään erikoistumisen strategiassamme metsät ovat hyödyntämisen kohteena niin matkailussa kuin yleensä talouden tukijalkana mm. merkittävien kantorahatulojen takia. Maakunta haluaa kuitenkin nostaa jalostusarvoa, panostaa puuperäisten materiaalien

kehittämiseen ja puurakentamiseen. Siksi on todennäköistä, että skenaariot PPL, FIN tai BIZ ovat Etelä-Savolle tavoiteltavimpia. Koska maakunta myös nostaa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta, skenaario FIN voi olla eniten Etelä-Savon strategioiden mukainen metsäteollisuuden ja hakkuumäärien osalta. Koska Etelä-Savossa luonnonarvoja ja metsien ekosysteemipalveluja halutaan samalla parantaa, skenaariot, joissa on hieman hakkuutasoa alenemaa huippuvuosista, ovat Etelä-Savolle suotuisia ja siksi skenaario BIZ voi rajautua pois. Metsäsektorin suunta ratkaisee paljon myös maankäyttösektorin päästökehityksestä, turvepeltoja esimerkiksi ei ole niin paljoa Etelä-Savossa, että niiden käsittely ratkaisisi ilmastoasiassa.

Liikenteen osalta Etelä-Savon käyttövoimien muutos on ollut hitaampaa kuin Suomessa keskimäärin. Liikenteen osuus pitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa on varsin vähän käsitelty. Biopolttoaineet ovat Etelä-Savossa vahvuutena ja mahdollisuutena (metsät, sivuvirrat, jätteet, maatalouden biomassat). Etelä-Savon energiastrategian ja käyttövoimasiirtymän kannalta skenaario FIN on kannatettavin. BIZ-skenaario panostaa eniten teknologisiin ratkaisuihin, mutta FIN-skenaario päästöttömiin synteettisiin polttoaineisiin ja sähköpolttoaineisiin kuten Etelä-Savon strategioissa valittu.

Rakennusten teemassa Etelä-Savo näyttäytyy pienenevänä maakuntana pitkälle tulevaisuuteen. Tämä on huomioitu maakuntaohjelmassamme älykkään sopeutumisen teemassa ja monipaikkaisuuden tärkeyden nostossa, joissa keskeisenä on tyhjentyvien rakennusten muuttuvat käyttömuodot. Rakentamisen ilmastovaikutusten näkökulmasta pitkän aikavälin suunnitelmassa olisi syytä pohtia myös kumpi on parempi; energiatehokas uudisrakentaminen vai olemassa olevan rakennuskannan tehokas hyödyntäminen.

Energiankäytön kannalta supistuva väestö käyttää vähemmän energiaakin ja vaikka monipaikkaisuus ja etätyöt lisääntyisivät, rakennusten energiankäyttö todennäköisesti pienenee Etelä-Savossa etätyötä ja paikallisuutta korostavassa skenaariossa eli PPL-skenaariossa.

Ruokasektorilla skenaariot, joissa suomalaisten ruokavalio ei muuttuisi lainkaan (FIN ja BIZ), ovat hieman epäuskottavia, koska nuoret ikäluokat ovat niin paljon kasvipainotteisempia ja myös kansainvälisiä ruokavaikutteita omaksuneita kuin aiemmat sukupolvet. Etelä-Savo on saanut EU:n luomutunnustuksen ja meillä on luomun lisäämiseen tärkeä strateginen tavoite. Skenaariot, joissa nousevat paikallisuus ja vastuullisuus, ovat Etelä-Savon strategian mukaisia, eli ENV- ja PPL-skenaariot, sekä FIN-skenaariosta sen huoltovarmuutta koskeva osio.

3) Huomioita kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien kehitysnäkymistä (suunnitelman luku 4)

Kiertotalousmallit kaikilla sektoreilla ovat aivan välttämättömiä, jotta elämäntapamme ja -tasomme voivat pysyä pitkällä tähtäimellä. EU-sääntelyä kiertotaloudesta on tulossa lisää ensi vuonna ja biotalouden strategia loppuvuonna -25. Resurssitehokkuuden ja energiatehokkuuden pitää olla läpileikkaavia ja lisäksi kiertotalouden liiketoimintamallit voivat tuoda Etelä-Savoon lisää elinvoimaa

– digitaalisuus liittyy tähän ja se on myös Etelä-Savon älykkään erikoistumisen strategiassa. Vastuullisuus hankinnoissa ja kulutuksessa on tätä myös ja Etelä-Savo edistää vastuullisuussertifiointeja mm. matkailussa. Todennäköisesti LCA-laskenta eli hiilijalanjäljen näkyväksi tekeminen tulee lisääntymään eri sektoreilla.

Tekniset hiilinielut voivat olla tärkeitä myös, mutta luontaisten hiilinielujen lisänä. Etelä-Savossa on erittäin merkittävästi biokaasun materiaalipotentialiaa ja biogeeninen CO₂ on biokaasulaitosten mahdollinen lisätuote ”low hanging fruit” ja nimenomaan käyttöön, ei varastoitavaksi. Pitkän aikavälin suunnitelmassa ehkä turhan voimakkaasti korostetaan CO₂ varastointia. Etelä-Savossa maankäyttösektori pysyy tärkeänä, vaikka tekniset nielut saataisiinkin merkittävästi käyttöön, sillä Etelä-Savo on niin metsäinen maakunta.

Sähköistyminen on ihan oikein tunnistettu tärkeäksi päästöjä vähentäväksi toimeksi, ja Etelä-Savon energiastategiassa (2025) voimakas sähköistyminen on yksi kärki. Myös vetytalouden edistäminen on siinä. Sähkön varastointiratkaisut voivat olla tärkeitä Etelä-Savon huoltovarmuusajattelun kannalta ja siinä kaavoitus on tärkeässä osassa. Etelä-Savossa onkin käynnistymässä kokonaismaakuntakaavoitus ja uusiutuva energia on osa sitä ja mahdollisesti myös pienydinvoima (SMR).

4) Puuttuuko suunnitelmassa kuvattujen kasvihuonekaasupäästöjä vähentävien ja nieluja vahvistavien menetelmien joukosta joku keskeinen menetelmä (suunnitelman luku 4)?

Ympäristökasvatus ja tietoisuuden lisääminen ovat jatkuvia toimia sekä ihmisten osallistaminen. Oikeudenmukaisuuden ajattelun ja -menetelmien tuominen isoihin ratkaisuihin. Sopeutumisessa loss & damage -ajattelu – miten sitten, kun kaikkeen ei voi sopeutua ja varautua?

5) Muita huomioita pitkänaikavälin ilmastosuunnitelman luonnoksesta

Sanavalintoja voisi korjata, kuten mitä hajautetulla yhdyskuntarakenteella tarkoitetaan (s. 51) ja mihin se johtaa. Nyt kuvaukset vaikuttavat ristiriitaisilta.

Suunnitelman luonnos on paljolti eri skenaarioiden esittelyä, joten toteutus ja toimeenpano ratkaisevat. Harmillisesti ainoastaan ENV-skenaario on ainoa, jolla päästään 2035:n hiilineutraaliustavoitteeseen. Olisi ollut hyödyllistä ottaa mukaan toisenlainenkin skenaario, jossa hiilineutraaliustavoite saavutetaan, vaikka perusteluissa mainitaan, että pitkän aikavälin suunnitelmassa keskitytään päästövähennyksiin ja nieluihin, ei niinkään hiilineutraaliustavoitteeseen.

EU:n tuore ilmastopolitiikan linjaus välitavoitteesta vuoteen 2040 voitaisiin tuoda tähän suunnitelmaan vielä mukaan – ja miten se on suhteessa Suomen ilmastolakiin. On tärkeää, että ilmastolain suunnittelujärjestelmään kuuluva pitkän aikavälin ilmastosuunnitelma tuo esiin, mikä

skenaarioista tai skenaarioiden yhdistelmä toteuttaisi ilmastolakia. Suunnitelmalle ei ole tehty myöskään suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia (SOVA).

Harmillisesti myös ilmastonmuutokseen sopeutuminen oli jätetty hyvin kevyeksi, vaikka 2050 meidän pitäisi olla jo hyvin pitkällä siinä - ja sen pitäisi olla osa pitkän aikavälin ilmastosuunnittelua. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen liittyisivät huoltovarmuuteen ja kokonaisturvallisuuteen – erittäin tärkeisiin teemoihin Etelä-Savossakin - vahvasti. Saamelaisten perinteisiin elinkeinoihin liittyen nostetaan esiin sopeutuminen, mikä on välttämätön toimenpide, mutta kaikkein tärkein sopeutumisen toimi on edelleen ilmastonmuutoksen hillintä, sillä se ratkaisee, millaiseen tulevaisuuteen meidän on sopeuduttava ja ylittääkö muutos sopeutumisen rajat (ns loss & damage -tematiikka).

Yhteenvedossa todetaan ihan oikein: ”Pitkällä aikavälillä ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää myös rakenteellisia muutoksia koko yhteiskunnassa sekä asenteiden ja normien muutosta kohti kestävämpää kuluttamista. ” Jatkovalmistelussa olisi hyvä esittää toimenpiteet ohjaamaan näihin rakenteellisiin muutoksiin ja kohti kestävämpää tulevaisuutta.

Etelä-Savon maakuntaliitto Kirjaamo
Etelä-Savon maakuntaliitto